

ВІДГУК

офіційного опонента –доктора педагогічних наук, професора
Дороніної Тетяни Олексіївни
на дисертацію

Кизими Ірини Іванівни

**«Гендерні підходи в системі післядипломної педагогічної освіти України
(кінець XX початок XXI століття)»,**

представленої на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із планами відповідних галузей науки

Злободенність гендерної проблематики для вітчизняного суспільно-політичного та освітнього дискурсу переконливо доведена дисертанткою у вступі роботи. Тому, не повторюючи відоме, окреслимо те, на чому, на нашу думку, слід було б наголосити. Передусім, це створення наказом Міністерства освіти та науки України (3713 від 03.07.2015 р.) робочої групи з питань політики гендерної рівності та боротьби з дискримінацією у сфері освіти, до завдань якої входила розробка стратегії просування гендерної рівності та боротьби з дискримінацією у сфері освіти. На сьогодні така стратегія під назвою «Освіта: гендерний вимір – 2020» розроблена, погоджена з усіма департаментами Міністерства освіти та науки України. Проте, якщо на початку роботи над Стратегією міністерство вважало, що вона може бути ухвалена лише на його рівні, то на сьогодні, завдяки зусиллям міжфракційного об'єднання депутатів Верховної Ради України «За рівні можливості», лобіюється затвердження Стратегії на рівні постанови Кабінету Міністрів України. Вважаємо, що наведені факти підтверджують злободенність гендерної тематики в педагогічних дослідженнях, зміст яких спрямований на розкриття специфіки реалізації гендерного підходу у вітчизняній освіті.

Актуальність розгляду окресленої проблеми визначається й тим, що попри популярність гендерних досліджень, значна їх частина відображає стан проблеми в освітньому навчально-виховному процесі середньої та вищої шкіл. Проте саме від вчительства, на нашу думку, залежить ефективність

впровадження гендерних підходів до вітчизняної освіти, проте саме ця проблема залишилась на узбіччі сучасних дисертаційних робіт.

Відтак, актуальність проблеми імплементації гендерних підходів до системи післядипломної педагогічної освіти є незаперечною і безсумнівною. Тому представлену до захисту дисертацію Ірини Іванівни Кизими вважаємо дуже своєчасною.

Важливо відзначити, що дисертаційну роботу виконано відповідно до теми комплексного дослідження кафедри історії та теорії соціології Львівського національного університету імені Івана Франка «Конструювання групових ідентичностей, формування суспільних лояльностей та інституціональний розвиток у сучасному українському суспільстві: глобальний та регіональний контекст» (номер державної реєстрації 0111U005522).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

У результаті дослідження дисертанткою:

- відтворено цілісну картину гендерної освіти вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти в Україні (кінець XX – початок XXI ст.) із урахуванням становлення та розвитку гендерної теорії в педагогіці та загальнонауковому дискурсі; здійснено ретроспективний аналіз формування і впровадження гендерних підходів до системи післядипломної педагогічної освіти України;
- визначено теоретико-методологічні основи гендерних підходів у системі післядипломної педагогічної освіти в Україні;
- уточнено категорійно-поняттєвий апарат гендерних досліджень у педагогіці («гендер», «гендерна освіта», «гендерні підходи», «прихований навчальний план» тощо);
- схарактеризовано шляхи впровадження стратегій імплементації гендерних підходів, які охоплюють розробку та реалізацію проектів, конкурсів з гендерної проблематики; проведення тренінгів, гендерної 6 експертизи підручників; створення гендерних центрів, мережі осередків гендерної освіти; впровадження гендерних курсів та формування гендерної

компетентності викладачів ВНЗ, шкільних учителів тощо і здійснення моніторингу ефективності цих стратегій у системі післядипломної педагогічної освіти України.

Вдале структурування дисертації відповідає меті та завданням, які було поставлено перед авторкою, що уможливило різнобічне та послідовне розкриття визначеної наукової проблеми.

Дисертаційна робота І.І.Кизими за своїм змістом і формою є завершеним дисертаційним дослідженням

3. Ступінь обґрунтованості використаних методів, а також одержаних результатів і висновків дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, а також їх достовірність забезпечуються належною методологічною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць і в цілому не викликають сумніву. Вважаємо, що дисертанткою досить вдало обрано методи дослідження, це дало їй змогу сформулювати теоретичні узагальнення, виконати поставлені завдання.

Викладене вище дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження І.І.Кизими достатньо обґрунтовані й достовірні.

4. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Дисертаційна робота І.І.Кизими містить нові, раніше не захищені наукові положення. Обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальне наукове завдання й можуть бути використані в практиці післядипломної підготовки сучасного вчителя.

Основні положення і результати дослідження упроваджено у роботу кабінету практичної психології та соціальної роботи Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 254 від 12.04.2016 р.); Державного вишого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди» (довідка №417 від 15.04.2016 р.), Донецького обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти (довідка 261/01 від 27.04.2016 р.); кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка» (довідка №67-01-892 від 28.04.2016 р.); Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №01-02/363 від 29.04.2016 р.); Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (довідка №01/10-376 від 29.04.2016 р.), Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (довідка №2/4-422 від 06.05.2016 р.); Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №337/02-13 від 10.05.2016 р.).

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня (12) та участю дисертантки у Програмі рівних можливостей і прав жінок в Україні, ПРООН (Київ, 2010 – 2011 рр.).

5. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи значення отриманих дисертанткою результатів, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання щодо змісту роботи.

1. Нажаль, у роботі авторка не завжди дотримується точної хронології у викладі фактів дослідження. Так на стор. 17 спочатку йдеться про ХХІ ст., далі дається посилання «на середину ХХ ст.» та згадується З.Фройд. Такий підхід спостерігається і при характеристиці здобувачкою провідних тенденцій розвитку гендерної теорії у соціокультурному науковому просторі (стор. 17–24).
2. У підрозділі 1.2. «Концептуалізація базових понять дослідження в психолого-педагогічному дискурсі» (стор. 38) вказано, що «дослідження «прихованого навчального плану», має свою історію та складається з декількох етапів, кожен з яких має свої теоретичні й методологічні аспекти», втім етапи

хронологічно не визначені. Дисертантка обмежується лише вказівкою: перший етап, другий етап, третій етап (стор.39).

3. У роботі авторка використовує як загальновідомі низку понять, які і сьогодні не мають сталого визначення: гендерування простору, гендероване середовище (стор.30), гендерна компетентність (стор. 31), гендерний компонент (стор.33), гендерні підходи (стор.34), гендерна псевдонейтральність (стор.50), гендерна сегрегація (стор.52). Тому вважаємо, що роботу прикрасила б наявність тлумачного словника, у якому б були подані визначення тих маловідомих термінів, що використовує авторка.
4. Так само більш докладно, на нашу думку, слід було б розкрити сутність явищ «критична педагогіка», «феміністична педагогіка» (стор.47-48), оскільки в межах цих напрямів і формувалося підґрунтя педагогіки гендерної.
5. У Розділі 3., на нашу думку, слід було б більш системно розкрити досвід впровадження гендерних підходів до післядипломної педагогічної освіти, зважаючи на те, що така практика існує сьогодні у багатьох обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти. Цей матеріал лише б урізноманітнив роботу та дозволив би встановити провідні тенденції у аналізованому дисертанткою процесі.
6. З огляду на те, що гендерна тематика у вітчизняній педагогіці вже має свою історію, здається, історіографічний опис проблеми дослідження мав би бути більш широко представлений, а його узагальнення дозволило б дисертантці встановити етапи імплементації гендерних підходів до вітчизняної системи освіти, виокремити їх провідні тенденції та встановити можливі перспективи.
7. Слід зазначити, що авторці, на жаль, не вдалося уникнути описовості у висвітленні важливого для роботи, на наш погляд, аспекту. А саме проблеми формування гендерної компетентності вчителя в процесі підвищення кваліфікації. Здається, висвітлення цієї проблеми потребувало більшого теоретичного узагальнення, зважаючи на неоднозначність питання у сучасному педагогічному дискурсі.

Утім, висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер і не знижують теоретичного й практичного значення виконаної І.І.Кизими дисертаційної роботи.

Висновок.

Дисертація на тему «Гендерні підходи в системі післядипломної педагогічної освіти України (кінець ХХ початок ХХІ століття)», є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі історії педагогіки, має вагомe теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Кизима Ірина Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри педагогіки
Криворізького державного
педагогічного університету

Т.О. Дороніна

